

มุมมองสื่อต่อเหตุการณ์ความไม่สงบ

ในสามจังหวัดชายแดนใต้ของไทย: การโน้มน้ำหนักที่สื่อผ่าน หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ

ความนำ

ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย มีความน่าสนใจว่า สถานการณ์ที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อมวลชนนั้น ที่แท้แล้วเป็นภาพตัวแทนตามระบบ สัญลักษณ์แห่งการประกอบสร้างทางวัฒนธรรม ที่ฝ่ายรัฐซึ่งเป็นผู้มีอำนาจอย่างเป็นทางการ เป็นผู้กำหนดทิศทางให้สื่อมวลชนเสนอข่าวสารตามที่ต้องการ¹ นอกจากนี้ ยังชี้แนะและกำกับแนวทางเสนอข่าวของสื่อมวลชนเพื่อโน้มน้ำหนักให้ประชาชนส่วนใหญ่ ตีความ และจดจำภาพเหมารวม (stereotype) ของจังหวัดชายแดนใต้ว่าฝ่ายตรงข้ามกับรัฐเป็นโจรหรือผู้ก่อการร้าย

ทั้งนี้หากจะพิจารณาถึงสัญลักษณ์ (semiotics) ก็อาจกล่าวได้ว่าเป็น

... การศึกษากระบวนการต่างๆ ที่มนุษย์ในสังคมใช้สื่อความหมายสู่กัน...

ในทางเทคนิค เราถือว่ามีการปฏิบัติการสื่อความหมาย (semiosis) เกิดขึ้น เมื่อมีการใช้สิ่งใดสิ่งหนึ่ง (A) เป็นสิ่งกระตุ้นให้เข้าใจไปถึงอีกสิ่งหนึ่ง (B) ... การเกาะเกี่ยวกันระหว่าง A กับ B

นี้ก่อให้เกิด “สัญลักษณ์” (sign) หรือหน่วยสื่อความหมาย ซึ่งประกอบด้วย “รูปสัญลักษณ์” (A)

และ “ความหมายสัญลักษณ์” (B) โดยปกติแล้ว รูปสัญลักษณ์จะมีลักษณะเป็นรูปธรรม

ให้จับต้องมองเห็นได้ ส่วนความหมายสัญลักษณ์มีลักษณะเป็นคอนเซ็ปต์

หรือกรอบมโนทัศน์ ซึ่งจะรับรู้ได้จะต้องผ่านการตีความรูปสัญลักษณ์

¹ พิจารณาข้อบ่งชี้ดังกล่าวใน กฤษดาวรรณ หงส์ดารมภ์ และโสรัจจ์ หงส์ดารมภ์. (2549). “วาทกรรมกับภาคใต้และความรุนแรงในสังคมไทย” ใน มองสังคมผ่านวาทกรรม. หน้า 103-134. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การตีความดังกล่าวจะเป็นไปได้ก็เพราะความสัมพันธ์ระหว่างรูปสัญลักษณ์กับความหมายสัญลักษณ์ ที่เป็นข้อตกลงหรือสัญญานิยม (convention) ร่วมกันโดยกลุ่มคน... อาจกล่าวได้ว่าสัญลักษณ์ทั้งหลายนั้นขึ้นต่อรหัส (code) ซึ่งใช้ในการตีความ โดยที่รหัสนั้นอาจมีเป็นอยู่อย่างเป็นทางการ หรือรับรู้กันอยู่เป็นนัยๆ จากประสบการณ์ชีวิตในทางวัฒนธรรม (นพพร ประชากุล, 2552: 320-321)

เมื่อพิจารณาตามนัยข้างต้น สิ่งที่น่าสนใจตามมาก็คือ แนวคิดเรื่องภาพตัวแทนในระบบสัญลักษณ์ ซึ่งถูกนำเสนอผ่านการประกอบสร้างทางวัฒนธรรม ภาพตัวแทนคือ แนวคิดที่ศึกษาการนำเสนอความหมายอันประกอบสร้างนัยสำคัญผ่านภาษา ซึ่งในภาษาอังกฤษ ทฤษฎีภาพตัวแทนมาจากคำศัพท์ว่า representation ทฤษฎีนี้เป็นการศึกษาความหมายที่ประกอบสร้างโดยพิจารณาที่ผลลัพธ์ เป็นตัวแทนของความหมาย อันถูกนำเสนอขึ้นมาใหม่ (สุรเดช โชติอุดมพันธ์, 2553)

ความหมายของภาพตัวแทนสามารถสรุปได้ว่า เป็นการนำเสนอความหมายที่ถูกสร้างซ้ำขึ้นมาใหม่ โดยภาพนั้นไม่ได้เหมือนกับต้นแบบ แต่เป็นภาพที่ประกอบสร้างแบบ “คัดทิ้ง” หรือ “คัดเลือก” ลักษณะบางอย่างมาเท่านั้น ภาพตัวแทนจึงมีนัยสำคัญตามจุดประสงค์ของการสร้างหรือผู้สร้าง (กาญจนา แก้วเทพ, 2545: 80)

กล่าวได้ว่าการสร้างภาพตัวแทนอันเป็นวาทกรรมแขนงหนึ่ง ก็คือการโน้มน้าวใจเช่นกัน และเป็นกลวิธีของการประกอบสร้างความหมายทางวัฒนธรรม (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2542: 3-5) โดยเฉพาะเมื่อเราพิจารณาว่า วัฒนธรรมคือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อสนองจุดประสงค์ในการควบคุมดูแลสังคม ทั้งนี้ วัฒนธรรมยังบ่งบอก “วิถีคิด” และ “บรรทัดฐาน” ของมนุษย์ (ดวงมน จิตรจ้านงค์, 2547: 1-3)

ดังนั้น ภาพตัวแทนที่ถูกสร้างขึ้นอย่าง “ตัด ต่อ แต่ง เติม” ในระบบสัญลักษณ์เพื่อสื่อความหมายเฉพาะกิจ ก็นับเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมในสังคม

เมื่อเรานำแนวคิดในการศึกษาภาพตัวแทนในระบบสัญลักษณ์แห่งการประกอบสร้างทางวัฒนธรรม มาปรับประยุกต์เพื่อวิเคราะห์การสื่อความในสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย เราสามารถที่จะแตกประเด็นเพื่อค้นหาโครงสร้างหรือนัยของทั้งฝ่ายรัฐและฝ่ายตรงข้าม ซึ่งทั้งสองฝั่งนี้ต่างถูกนำเสนอความหมายผ่านสื่อมวลชนประเภทหนังสือพิมพ์ โดยมีลักษณะแห่งมายาคติซ่อนเร้นที่สังคมรับรู้ความหมายผ่านหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ

การศึกษาภาพตัวแทนของสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย ในครั้งนี้ เราจะพิจารณาจากการรายงานข่าวในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ช่วงวันที่ 1-31 มกราคม ปี พ.ศ.2557 ในข้อความพาดหัวข่าวหน้าหนึ่ง และการขยายรายละเอียดเนื้อข่าวดังกล่าวซึ่งอยู่ภายในหนังสือพิมพ์ฉบับนั้นๆ ทั้งนี้ ถือว่าหนังสือพิมพ์ไทยรัฐเป็นหนังสือพิมพ์ประชานิยมที่มียอดจำหน่ายสูงสุดในเมืองไทย โดยพิจารณาข้อมูลที่จะวิเคราะห์จากการนำเสนอข่าวที่ให้รายละเอียดถึงเจ้าหน้าที่ทางฝ่ายรัฐ และฝั่งตรงข้าม เพื่อค้นหาภาพตัวแทนของแต่ละฝ่ายที่ถูกประกอบสร้างโดยมีอิทธิพลในการโน้มน้าวใจให้ประชาชนจดจำภาพเหมารวม (stereotype) ของฝ่ายนั้นๆ อย่างเป็นสูตรสำเร็จ

ทั้งนี้ ผู้ศึกษามีเป้าหมายที่จะพิจารณาภาพตัวแทนจากการประกอบสร้างผ่าน “ภาษาในหนังสือพิมพ์” โดยจะวิเคราะห์ทั้งค่านามและคำกริยาที่หนังสือพิมพ์ใช้ในการสร้างภาพตัวแทนเพื่อสื่อถึงลักษณะเด่น อันเป็นการโน้มน้าวใจให้จดจำถึงภาพของแต่ละฝ่าย

เมื่อนำแนวคิดของภาพตัวแทนในระบบสัญลักษณ์ มาใช้เป็นแนวทางการศึกษา เราสามารถอภิปรายผลการวิเคราะห์ได้ดังต่อไปนี้

1. ภาพตัวแทนของเจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐ

เจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ มีภาพตัวแทนที่ถูกสื่อผ่านระบบสัญลักษณ์ในการประกอบสร้างทางวัฒนธรรม ประกอบสร้างผ่านวาทกรรม เหตุการณ์ ความไม่สงบสามจังหวัดชายแดนใต้ ดังนี้

- 1.1 วีรบุรุษ
- 1.2 ผู้มีอุดมการณ์เพื่อชาติ
- 1.3 ผู้พิทักษ์สันติราษฎร์
- 1.4 ผู้ช่วยเหลือประชาชน

เมื่อได้วิเคราะห์ข่าวที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์รายวันของไทยรัฐ พบว่า ภาพตัวแทนเจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐมีลักษณะที่ถูกประกอบสร้างภายใต้เงื่อนไขของเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในลักษณะของ “สัญลักษณ์” ที่มีความหมายคาบเกี่ยว และคลุมเครือ แต่โยงใยกันด้วย “ความหมายสัญลักษณ์” แบบเหมารวม (stereotype) ในเชิงบวก ดังนี้

ไต้บี่มีใน ร.ร.

เด็กนักเรียน ม.2 และทหารถูกสะกดเจ็บอีก 2 ราย ...ส.อ.ประเทศพร้อม พลทหารวุฒิชัยเดินไปนั่งพักบริเวณที่นั่งไต้ต้นไม้บริเวณจุดเกิดเหตุ จู่ๆ เกิดระเบิด ดังขึ้นสนั่นหวั่นไหว เสียงระเบิดดังไปไกลถึงตลาดภายในเขตเทศบาลนครยะลา สร้างความแตกตื่นให้ประชาชนเป็นอย่างมาก ลั่นเสียงระเบิดพบศพทหารทั้ง 2 นาย ถูกแรงระเบิดชิ้นส่วนร่างกายกระจัดกระจายไปคนละทิศทางขณะที่ ด.ช.อัษฎาวุฒิ กำลังวิ่งไปเก็บลูกบาสเกตบอล บริเวณใกล้ที่เกิดเหตุถูกแรงอัดระเบิด พร้อมพลทหารธีรพงศ์บาดเจ็บ ...กอ.รมน.ภาค4 ขอแสดงความเสียใจต่อญาติและ ครอบครัวของวีรบุรุษทหารผู้กล้าทั้ง 2 นาย ...มุ่งมั่นปฏิบัติหน้าที่ด้วยอุดมการณ์ ของชายชาติทหารที่ยอมเสียสละแม้ชีวิตเพื่อความสงบสุขของพื้นที่และความ ปลอดภัยของพี่น้องประชาชน... กลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงยังคงแสดงออกถึงพฤติกรรม แบบโหดเหี้ยม ไม่คำนึงถึงบุคคลอื่นๆ แม้กระทั่งบุตรหลานและประชาชนผู้บริสุทธิ์ ที่ต้องตกเป็นเหยื่อความรุนแรงเพื่อบรรลุเป้าหมายคือผลประโยชน์ของฝ่ายตนเอง

(ข้อความที่เน้นเป็นของผู้เขียนบทความ)

(ไทยรัฐ: 12 มกราคม 2557 น.12)

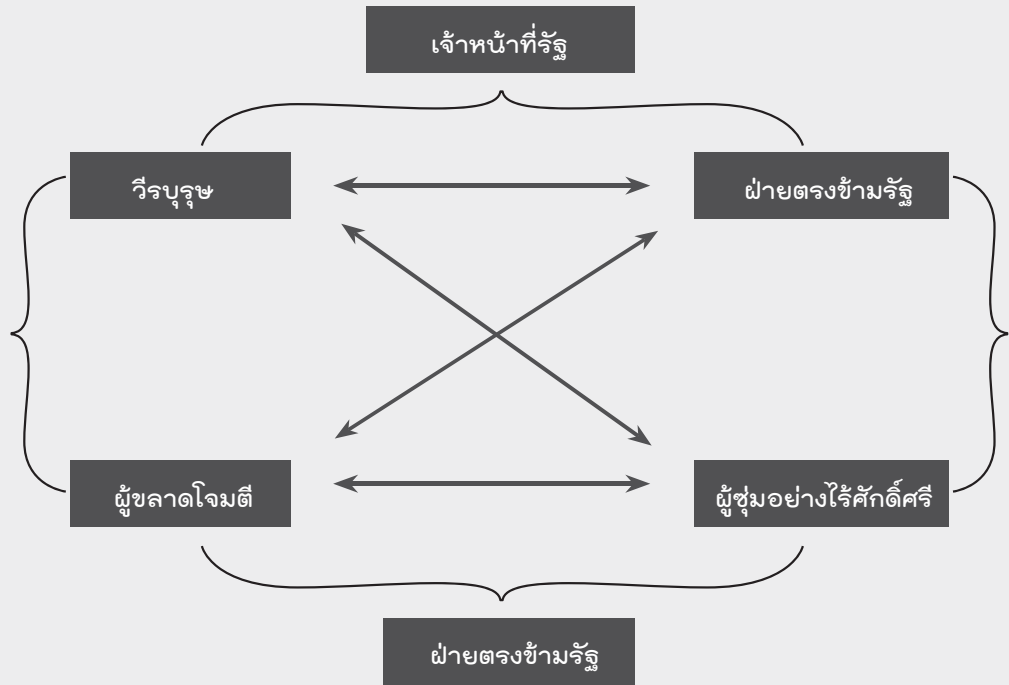
ข่าวข้างต้นมีข้อสังเกตที่น่าสนใจคือ นัยของภาพ ตัวแทนเจ้าหน้าที่รัฐ โดยถูกประกอบสร้างให้มีความหมาย ดังนี้

1.) กอ.รมน.ภาค 4 ขอแสดงความเสียใจต่อญาติ และครอบครัวของวีรบุรุษทหารผู้กล้าทั้ง 2 นาย

ข่าวข้างต้น เราจะเห็นได้ว่า เจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐ ถูกประกอบสร้างความหมาย โดย ‘โน้มน้าว’ ให้ประชาชนส่วนใหญ่ที่อ่านข่าวดังกล่าว ‘เข้าใจและจดจำ’ ว่าเป็นวีรบุรุษ และผู้กล้า นัยข้อนี้ทำให้ผู้อ่าน หรือผู้เสพข่าวสร้างภาพหรือมีจินตภาพในจิตใจว่า ฝ่ายของรัฐเป็นผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความกล้าหาญ และยังเป็นผู้ชายที่มีสำนึกของการรักษาความสงบใน เหตุการณ์บ้านเมืองช่วงวิกฤตอีกด้วย

คำว่า วีรบุรุษ และ ผู้กล้า เป็นคำที่ถูกประกอบ สร้างให้ซ้อนความหมายกันและยังขยายความแก่กัน และกันด้วย เรากล่าวได้ว่า ภาพตัวแทนเจ้าหน้าที่รัฐ ในแง่ นี้ มีผลเชิงจิตวิทยาในข้อแรกคือ ทำให้ผู้อ่าน ยอมรับถึงความหวังดีในการปฏิบัติหน้าที่ของฝ่ายรัฐ ประการที่สองคำว่า วีรบุรุษกับผู้กล้า ได้สร้างความหมาย เชิงตรงกันข้ามในกับฝ่ายที่ก่อความไม่สงบต่อฝ่ายรัฐ อีกด้วยว่า เป็นผู้ฉลาด และผู้ข่มใจอย่างไร้ศักดิ์ศรี

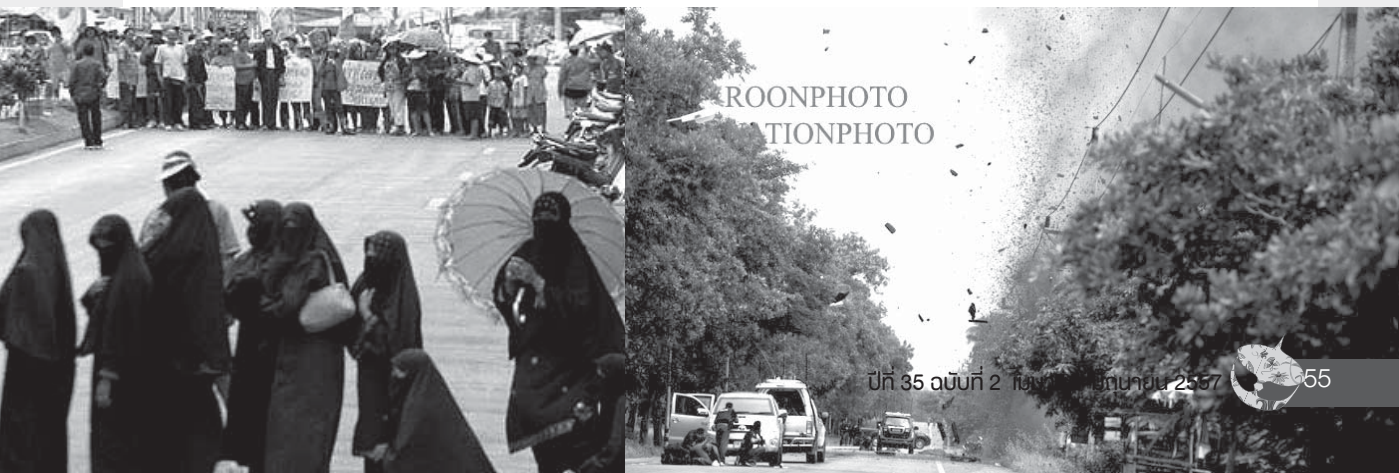
เราอาจกล่าวได้ว่า กลวิธีการสร้างภาพตัวแทนของ ข่าวข้างต้นนี้ มีแผนผังการประกอบสร้างความหมาย ทางวัฒนธรรมตามสี่เหลี่ยมสี่ศกาศาสตร์ (semiotic square) โดยเราอาจประยุกต์ใช้จากแนวความคิดของ A.J.Greimas (นพพร ประชากุล, 2552: 389-391) ได้ดังนี้

จากแผนผังสัญลักษณ์ภาพตัวแทนข้างต้น เราจะเห็นได้ว่า มีความหมายไขว้กันอยู่ระหว่างฝ่ายรัฐกับฝ่ายตรงข้าม นั้นหมายความว่าฝ่ายรัฐจะเป็นฝ่ายที่ตีงาม แต่ฝ่ายตรงข้ามจะเป็นฝ่ายผู้ร้ายโดยอัตโนมัติ สิ่งที่น่าสนใจคือ ในข่าว ไม่ได้บอกไว้อย่างชัดเจนว่าฝ่ายตรงข้ามรัฐคือผู้ร้าย แต่ภาพตัวแทนของรัฐก็ได้สร้างความหมายของฝ่ายตรงข้าม ไปโดยปริยายแล้ว นี่นับเป็นการตอกย้ำความได้เปรียบและเป็นยุทธวิธีของการประกอบสร้างความหมาย ภาพตัวแทนในสื่อมวลชน

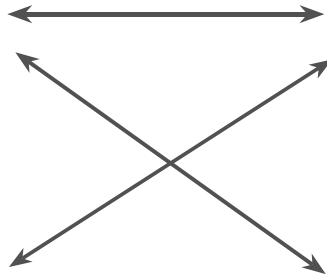
ในลำดับต่อไปเราจะได้พิจารณาการสร้างภาพตัวแทนฝ่ายรัฐในอีกมิติหนึ่งนั่นคือ ความหมายของผู้พิทักษ์ สันติราษฎร์ โดยในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐจะสร้างนัยดังกล่าวคู่ขนานกับความหมายของภาพตัวแทนฝ่ายตรงข้ามที่เป็นผู้ก่อเหตุรุนแรง และเป็นผู้เหยียด โดยเราสามารถสรุปโครงสร้างที่สองได้ดังนี้

2.) ทหารที่ยอมเสียสละแม้ชีวิตเพื่อความสงบสุขของพื้นที่และความปลอดภัยของพี่น้องประชาชน... กลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงยังคงแสดงออกถึงพฤติกรรมแบบโหดเหี้ยม ไม่คำนึงถึงบุคคลอื่นฯ

ทหาร”

- (1) เสียสละ, เพื่อ
- (2) ความสงบสุขของพื้นที่ และ
- (3) ความปลอดภัยของพี่น้องประชาชน
- (4) มุ่งมั่นปฏิบัติหน้าที่
- (5) ด้วยอุดมการณ์ชายชาติทหาร

“กลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง”

- (1) พฤติกรรมแบบโหดเหี้ยม
- (2) ไม่คำนึงถึงบุคคลอื่น
- (3) ทำลายประชาชนผู้บริสุทธิ์
- (4) เพื่อบรรลุเป้าหมายคือผลประโยชน์ของฝ่ายตน

แผนผังข้างบนเราสามารถตีความภาพตัวแทนทั้งฝ่ายรัฐและฝ่ายตรงข้ามได้ โดยอ่าน “ความหมายสัญลักษณ์” ที่ “ถูกประกอบสร้างทางวัฒนธรรมตามทฤษฎีสัญศาสตร์” อันเป็น “กลวิธีโน้มน้าวใจ” ให้ ‘ประชาชนส่วนใหญ่เข้าใจและจดจำภาพเหมารวมสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนใต้’ ว่า มีนัยสำคัญและเป็นมายาคติ ดังต่อไปนี้

2.1) เจ้าหน้าที่รัฐ

ทหาร

=

- (1) เสียสละ, เพื่อ
- (2) ความสงบสุขของพื้นที่ และ
- (3) ความปลอดภัยของพี่น้องประชาชน
- (4) มุ่งมั่นปฏิบัติหน้าที่
- (5) ด้วยอุดมการณ์ชายชาติทหาร

2.2) เจ้าหน้าที่รัฐ

ผู้ก่อเหตุรุนแรง =

- (1) พฤติกรรมแบบโหดเหี้ยม
- (2) ไม่คำนึงถึงบุคคลอื่น
- (3) ทำลายประชาชนผู้บริสุทธิ์
- (4) เพื่อบรรลุเป้าหมายคือผลประโยชน์ของฝ่ายตน

ในลำดับถัดไปเราจะได้วิเคราะห์ภาพตัวแทนที่ปรากฏในข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ที่ประกอบสร้างความหมายถึงเจ้าหน้าที่รัฐและฝ่ายตรงข้ามอีก ดังต่อไปนี้

จับ 2 ผู้ต้องสงสัย

แกนนำโจรใต้ ผู้ต้องหาตามหมายจับในคดีความมั่นคง เข้ามาหลบซ่อนตัวในพื้นที่ ...ผวจ.ปัตตานี เป็นประธานมอบเงินช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบ... หลังเกิดเหตุเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องได้เข้าไปให้ความช่วยเหลือทั้งการเยียวยาจิตใจและมอบเงินช่วยเหลือเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนในเบื้องต้น ต่อมาคณะกรรมการพิจารณาค่าชดเชยได้เห็นชอบจึงมีการมอบเงินช่วยเหลือเยียวยาในส่วนที่เหลือแต่ยังมีบางส่วนที่ต้องรอเนื่องจากมีการมรกรรมประกันภัย

(ข้อความที่เน้นเป็นของผู้เขียนบทความ)

(ไทยรัฐ: 7 มกราคม 2557 น.15)

ความหมายในข่าวข้างต้น มีจุดสังเกตที่น่าสนใจคือ เจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐ ซึ่งในที่นี้คือ ผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี ถูกสร้างให้มีความหมายแทนด้วยภาพของ

1.) “ผู้มอบเงินช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบ”

ในขณะที่เดียวกันภาพตัวแทนของฝ่ายตรงข้ามของเจ้าหน้าที่รัฐ ก็ถูกประกอบสร้างให้มีความหมายเป็นผู้ร้ายหรือผู้ก่อการร้ายนั่นเอง ดังที่ ‘*ประกอบสร้างสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม ในเชิงโน้มน้ำหนักให้ผู้เสพข่าวเข้าใจและจดจำแบบเหมารวม*’ ว่า

2.) “แกนนำโจรใต้ ผู้ต้องหาตามหมายจับในคดีความมั่นคง”

สัญลักษณ์ของภาพตัวแทนที่อยู่ฝ่ายตรงข้ามกันนี้ เราอาจแจกแจงนัยตามการประกอบสร้างทางวัฒนธรรม เพื่อโน้มน้ำหนักผู้เสพข่าว ได้ดังนี้

เจ้าหน้าที่รัฐ	ฝ่ายตรงข้าม
ภาพเสนอแทน (ในเชิงบวก)	ภาพเสนอแทน (ในเชิงลบ)
“ผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานีมอบเงินช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบ”	“แกนนำโจรใต้ ผู้ต้องหาตามหมายจับในคดีความมั่นคง”
ภาพแทนของผู้ช่วยเหลือ	ภาพแทนของโจรก่อการร้าย

ในลำดับถัดไป เราจะได้วิเคราะห์เพิ่มเติมถึงภาพตัวแทนที่ถูกประกอบสร้างผ่านหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ในสถานการณ์สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังข้างต่อไปนี้

ถ่ม 5 ตร.

ลงพื้นที่สืบสวนจับกุมผู้กระทำผิด ระหว่างทางกลุ่มผู้ก่อการร้ายนั่งรถปิกอัพ อีซูซุแซงประกบแล้วใช้ปืนสงครามคนละกระบอกกระหน่ำยิงสนั่นหวั่นไหว จากนั้น ลากศพลงจากรถแล้วยิงซ้ำก่อนฉกเอาอาวุธประจำกายรวม 8 กระบอก หลบหนี อีกรายบุกยิง ชรบ.ดับคาวบ้าน...สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดน ใต้ยังมีเหตุรุนแรงต่อเนื่อง...ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจชายแดนภาคใต้ (บช.คชต.) แต่ละศพถูกยิงด้วยกระสุนปืนเอ็ม 16 และกระสุนปืนอาท้าวพรนทั้งร่าง...กลุ่มคนร้าย ที่นั่งมากระเบหลังประมาณ 4 คน ใช้ปืนสงครามคนละกระบอก กราดยิงถล่ม ไม่ยั้งมือ จากนั้นคนร้ายลากศพลงจากรถก่อนยิงซ้ำจนมั่นใจไม่รอดทุกศพ และก่อน หลบหนีคนร้ายได้รื้อค้นเอกสารภายในรถกระจัดกระจาย พร้อมโปรยตะปูเรือใบ บนถนนเพื่อปิดกั้นไม่ให้ถูกติดตาม หลบหนีไปตามเส้นทางถนนสายบุรีอย่างรวดเร็ว (ไทยรัฐ: 13 มกราคม 2557 น.17)

ในเนื้อข่าวข้างต้น เราสามารถพิจารณาได้ถึงภาพตัวแทนในระบบสัญลักษณ์ที่ถูกสร้างความหมายทาง วัฒนธรรม ในเชิงโน้มน้าวให้ประชาชนผู้เสพข่าวจดจำแบบเหมารวมและเน้น “การตีตรา” ฝ่ายตรงข้ามรัฐ ดังนี้

เจ้าหน้าที่รัฐ

- 1) ลงพื้นที่ / สืบสวน / จับกุมผู้กระทำผิด

ฝ่ายตรงกันข้าม

- 1) กลุ่มผู้ก่อการร้าย = ภาพตัวแทนผู้ร้าย
- 2) ใช้ปืนสงครามคนละกระบอกกระหน่ำยิงสนั่นหวั่นไหว = ภาพตัวแทนพฤติกรรมเหี้ยมโหด
- 3) ลากศพลงจากรถแล้วยิงซ้ำ = ภาพตัวแทนพฤติกรรมเหี้ยมโหด
- 4) ฉกเอาอาวุธประจำกายรวม 8 กระบอก = ภาพตัวแทนผู้ร้าย
- 5) หลบหนี = ภาพตัวแทนผู้ร้าย
- 6) อีกรายบุกยิง ชรบ.ดับคาวบ้าน = ภาพตัวแทนพฤติกรรมเหี้ยมโหด
- 7) แต่ละศพถูกยิงด้วยกระสุนปืนเอ็ม 16 และกระสุนปืนอาท้าวพรนทั้งร่าง = ภาพตัวแทน พฤติกรรมเหี้ยมโหด
- 8) กราดยิงถล่มไม่ยั้งมือ = ภาพตัวแทนพฤติกรรมเหี้ยมโหด
- 9) คนร้ายลากศพลงจากรถ = ภาพตัวแทนพฤติกรรมเหี้ยมโหด

- 10) ยิ่งซ้ำจนมั่นใจไม่รอดทุกศพ = ภาพตัวแทนพฤติกรรมเหยียดมโหด
- 11) หลบหนี = ภาพตัวแทนผู้ร้าย
- 12) คนร้ายได้รื้อค้นเอกสารภายในรถ = ภาพตัวแทนผู้ร้าย
- 13) โปรยตะปูเรือใบบนถนนเพื่อปิดกั้นไม่ให้ถูกติดตาม = ภาพตัวแทนผู้ร้าย

ข่าวข้างต้นมีความหมายที่ค่อนข้างเด่นชัด โดยเราสามารถสังเกตได้ถึงภาพเสนอแทนที่เนื้อหาข่าวได้ให้ความหมายต่อฝ่ายตรงกันข้ามของเจ้าหน้าที่รัฐว่า เป็นผู้ก่อการร้ายที่มีพฤติกรรมเหยียดมโหด สิ่งที่ไม่ควรมองข้ามในเนื้อหาข่าวข้างต้นนี้ คือ รายละเอียดถึง 13 ประการที่ได้ขยายความถึงฝ่ายตรงข้ามรัฐว่าเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมผิดแผกและเลวร้ายกว่าคนร้ายทั่วไป อย่างคาดไม่ถึง

ความหมายที่ให้รายละเอียดถึง 13 ข้อนี้ คือ กลวิธีโน้มน้าวใจแบบ “การสร้างความเป็นนัย” (implicature) ว่า ‘เจ้าหน้าที่รัฐเป็นฝ่ายที่น่าเห็นใจเป็นอย่างยิ่ง’ เนื่องจากถูกทำร้ายและซ้อมโหดจากผู้ที่ไม่หวังดี ยิ่งเนื้อหาขยายความถึงความชั่วร้ายของฝ่ายตรงกันข้ามกับรัฐมากเท่าใด เจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐก็ยิ่งมีภาพตัวแทนที่น่าเห็นใจเข้าไปอีก ส่วนฝ่ายตรงข้ามรัฐถูกสร้างภาพเหมารวมให้เป็นผู้ชั่วร้ายอย่างผิดแผกไปจากคนสามัญธรรมดาทั่วไป

ทั้งนี้ นับเป็นการอาศัยกลวิธีของการเสนอภาพตัวแทนที่แม้ให้ความหมายเพียงฝ่ายเดียวอย่างมากเป็นพิเศษ แต่อีกฝ่ายก็มีความหมายตามไปด้วยอย่างมีนัยสำคัญที่ผู้อ่านถูกชักจูงทำให้เชื่อหรือคล้อยตามไปกับเนื้อหาของข่าว

ในหัวข้อต่อไปเราจะได้พิจารณาประเด็นข่าวเพิ่มเติมในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐที่เขียนถึงเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนี้

ป่วนบิ๊มหหาร

ลงขณะนั่งรถยนต์ยูนีมือออกไปปฏิบัติหน้าที่มวลชนสัมพันธ์ในพื้นที่ อ.โคกโพธิ์ จ.ปัตตานี รถยนต์โดนแรงอัดระเบิดกระเด็นตกถนนพลิกคว่ำพังแหลก จำลิบเอก หัวหน้าชุดพลีชีพการล 1 นาย...เพื่อนทหารบาดเจ็บรวม 4 นาย...คนร้ายกระเบิดถล่มกลุ่มชาวบ้านซีรถจยย.กลับจากล่าสัตว์ในพื้นที่ อ.ศรีสาคร เดชะบุญรอดหวุดหวิด...โจรใต้เหิมลอบวางระเบิดทหารพลีชีพ...วันเดียวกัน พล.ต.อ.อดุลย์ แสงสิงแก้ว ผบ.ตร.กล่าวถึงคดีคนร้ายดักซุ่มยิงเจ้าหน้าที่ตำรวจเสียชีวิต...คนร้ายน่าจะติดตามความเคลื่อนไหวของตำรวจกลุ่มนี้และลงมือก่อเหตุเพื่อขัดขวางสืบสวนจับกุมของเจ้าหน้าที่ ที่ผ่านมาได้เน้นย้ำมาตลอดในเรื่องการปราบปรามสิ่งผิดกฎหมาย...โดยเฉพาะการปราบปรามน้ำมันเถื่อน ยาเสพติด การค้าอาวุธสงคราม

(ข้อความที่เน้นเป็นของผู้เขียนบทความ)
(ไทยรัฐ: 16 มกราคม 2557 น.17)

ในเนื้อข่าวข้างต้นเราจะเห็นได้ว่า เจ้าหน้าที่ทหารจะถูกประกอบสร้างความหมายทางวัฒนธรรมให้มีภาพตัวแทนเพื่อโน้มน้าวใจผู้เสข่าว ดังนี้

1. ปฏิบัติหน้าที่เพื่อมวลชนสัมพันธ์
= ภาพตัวแทนของผู้ให้ความช่วยเหลือแก่ชาวบ้าน เข้าถึงชาวบ้าน
2. ปราบปรามสิ่งผิดกฎหมาย ปราบปรามน้ำมันเถื่อน ยาเสพติด การค้าอาวุธสงคราม
= ภาพตัวแทนของผู้ปฏิบัติตามอุดมการณ์ของชาติ
3. พลีชีพ, บาดเจ็บ
= ภาพตัวแทนวีรบุรุษ ปกป้องสันติราษฎร์

ในขณะเดียวกันฝ่ายตรงข้ามกับรัฐ มีภาพเสนอแทนที่ถูกประกอบสร้างดังต่อไปนี้

1. คนร้ายกระเบิดถล่มกลุ่มชาวบ้านซีรถจยย.กลับจากล่าสัตว์
= ภาพตัวแทนผู้ทำร้ายประชาชนที่บริสุทธิ์
2. โจรใต้เหิมลอบวางระเบิดทหารพลีชีพ
= ภาพตัวแทนผู้ทำร้ายวีรบุรุษ อันเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ

3. ก่อเหตุเพื่อขัดขวางสืบสวนจับกุมของเจ้าหน้าที่
= ภาพตัวแทนผู้ก่อการร้ายขัดขวางเจ้าหน้าที่รัฐ

สรุป

การศึกษารูปภาพตัวแทนเหตุการณ์ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สื่อผ่านหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เราจะพบความหมายสำคัญดังนี้

เนื้อหาข่าวได้ประกอบสร้างความหมายให้กับ 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐ กับฝ่ายตรงข้าม โดยมีนัยสำคัญที่ต่างกัน กล่าวคือ เจ้าหน้าที่รัฐ มีภาพตัวแทนในระบบสัญลักษณ์ที่โน้มน้าวผ่านการประกอบสร้างความหมายทางวัฒนธรรมสื่อมวลชน ดังนี้

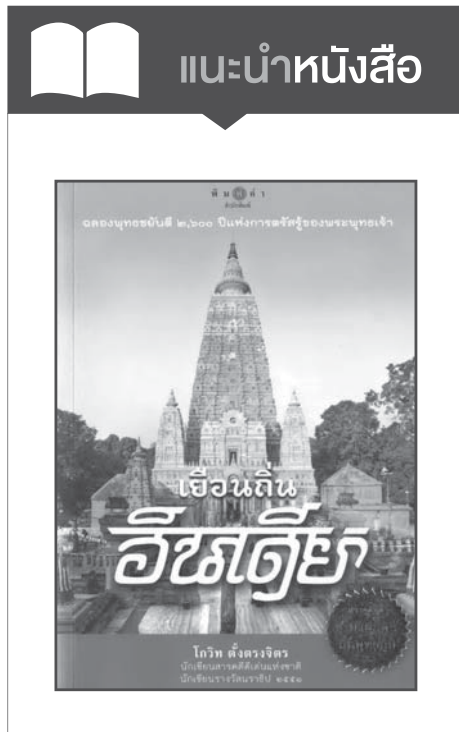
1. วีรบุรุษ
2. ผู้มีอุดมการณ์เพื่อชาติ
3. ผู้พิทักษ์สันติราษฎร์
4. ผู้ช่วยเหลือประชาชน

ฝ่ายตรงกันข้ามกับเจ้าหน้าที่รัฐ มีภาพตัวแทนในระบบสัญลักษณ์ที่โน้มน้าวผ่านการประกอบสร้างความหมายทางวัฒนธรรมสื่อมวลชน ดังนี้

1. ผู้ก่อการร้าย
2. ผู้มีพฤติกรรมเหี้ยมโหด ไม่รักชาติ
3. ผู้ทำร้ายประชาชนที่บริสุทธิ์
4. ผู้ก่อการร้ายขัดขวางเจ้าหน้าที่รัฐ, ผู้ทำร้ายเจ้าหน้าที่ของรัฐ

รายการอ้างอิง

- กฤษดาวรรณ หงส์ลดารมภ์ และโสรัจจ์ หงส์ลดารมภ์. (2549). “วาทกรรมกับภาคใต้และความรุนแรงในสังคมไทย” ใน **มองสังคมผ่านวาทกรรม**. หน้า 103-134. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2545). “สื่อและวัฒนธรรมศึกษาในสังคมไทย”, **รัฐศาสตร์สาร**. 23 (กันยายน-ธันวาคม), 80.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2542). **วาทกรรมการพัฒนา : อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณะ และความเป็นอื่น**. กรุงเทพฯ: วิชาษา.
- ดวงมน จิตรจำนงค์. (2547). “บทที่1 ภาษากับวัฒนธรรมและความคิด” ใน **ภาษากับความคิดและการสื่อสาร**. หน้า 1-7. ปัตตานี : ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- นพพร ประชากุล. (2552). **ยกอักษร ย้อนความคิด เล่ม 1 ว่าด้วยวรรณกรรม**. กรุงเทพฯ: วิชาษาและอ่าน.
- _____. (2552). **ยกอักษร ย้อนความคิด เล่ม 2 ว่าด้วยสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์**. กรุงเทพฯ: วิชาษาและอ่าน.
- สุรเดช โชติอุดมพันธ์. (2553). “วาทกรรมภาพแทนและอัตลักษณ์” สืบค้นเมื่อ 30 กันยายน 2556, สืบค้นจาก <http://www.phd-lit.arts.chula.ac.th/Download/discoure.pdf>.

เยือนถิ่นอินเดีย

เรื่องราวของผู้เขียน-โกวิท ตั้งดวงจิตนัก เขียนสารคดีดีเด่น แห่งชาติ และรางวัลนราธิป ปี 2551โดยผ่านเรื่องราวของการฉลองพุทธชยันตี 2,600ปี แห่งการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ผู้เขียนบอกเล่าประสบการณ์การเดินทางในสถานที่ต่างๆ ภาพความศรัทธาของชาวพุทธตามรายทางที่มีต่อพระพุทธรองค์ ความปรารถนาที่จะไปถึงถิ่นบุกเบิกและไปให้ถึงดินแดนชมพูทวีป การสักการบูชาสังเวชนียสถานทุกแห่งเปรียบเป็นตัวแทนขององค์สัมมาสัมพุทธเจ้า จัดพิมพ์เป็นเล่มหนึ่งในชุด “สามแผ่นดินถิ่นพุทธภูมิ” ประกอบด้วย “เยือนถิ่นอินเดีย “เนปาลสถานเทวาลัย” และ “แผ่นดินนี้ศรีลังกา” โดยผู้เขียนได้กล่าวไว้ในคำนำว่า “มีจุดประสงค์สำคัญอยู่ที่สังเวชนียสถานทุกแห่งขององค์สมเด็จพระบรมศาสดา พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ส่วนการท่องเที่ยวชมบ้านเมืองและภูมิประเทศของอินเดีย เนปาล และศรีลังกา ถือว่าเป็นเพียงผลพลอยได้เท่านั้น” นี่คือนันทิกประสบการณ์แห่งความศรัทธาของนักเขียนอาวุโสที่น่าติดตามยิ่งนัก